

ประโยค ป.ธ.๓
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๑

แปล โดยพยัญชนะ

๑. วตฺถุ อปฺปมาทวคฺคสฺส อาทิกถาวณฺณนํยา วิตุถาริตเมว ฯ วุตฺตํ เหตุํ จตฺถ
 มาคฺนุทียา ตาสํ กิณฺจึ กาทํ อสฺสกุณฺฑิตฺวา สมณฺสสฺส โคตมสฺส กตฺตพฺพํ กริสฺสามีติ
 นาคฺรานํ ลณฺจํ ทตฺวา สมณฺํ โคตมํ อนฺโตนครํ บวิสฺสิตฺวา วิจฺรณฺตํ ทาสกมฺมุกระโปริเสทึ
 สทฺธิ อุกฺโกสิตฺวา ปริภาสิตฺวา ปลาเปถาติ อาท ฯ มิจฺฉาทิฏฺฐิกิภา ติสฺสุ รตนฺเส อปฺปสฺสนา
 อนฺโตนครํ บวิฏฺฐํ สตฺถารํ อนฺุพฺนชิตฺวา โจโรสิ พาลสิ มุฬฺโหสิ โอบฺภูจฺโสิ โคโณสิ
 คหฺรโฆสิ เนรยโฆสิ ติรจฺฉานคโตสิ นตฺถิ ตฺยหํ สฺคตฺติ ทฺยคฺคตฺติเยว ตฺยหํ ปาฏิกงฺขาติ
 ทสฺสิ อุกฺโกสวตฺถุทึ อุกฺโกสฺนตฺติ ปริภาสฺนตฺติ ฯ ตํ สฺุตฺวา อายสฺสมา อานนฺุโท สตฺถารํ
 เอตทโวจ ฆนฺเต อิมํ นาคฺรา อมฺเห อุกฺโกสฺนตฺติ ปริภาสฺนตฺติ อีโต อณฺุชตฺถ คจฺฉามาติ ฯ
 กุทึ อานนฺุทาทิ ฯ อณฺุณํ นครํ ฆนฺเตติ ฯ ตตฺถ มนฺุสฺเสสฺสุ อุกฺโกสฺนตฺเตสฺสุ ปริภาสฺนตฺเตสฺสุ
 ปฺน กตฺถ คมิสฺสาม อานนฺุทาทิ ฯ ตโตปิ อณฺุณํ นครํ ฆนฺเตติ ฯ ตตฺถ มนฺุสฺเสสฺสุ
 อุกฺโกสฺนตฺเตสฺสุ ปริภาสฺนตฺเตสฺสุ กุทึ คมิสฺสาม อานนฺุทาทิ ฯ ตโตปิ อณฺุณํ นครํ ฆนฺเตติ ฯ
 อานนฺุท น เหวํ กาทํ วฏฺฐติ ยตฺถ อธิกรณํ อุปฺปนฺนํ ตตฺถเวว ตสฺมี วุบฺสนฺเต อณฺุณํ
 คนฺตุํ วฏฺฐติ เก ปน เต อานนฺุท อุกฺโกสฺนตฺตีติ ฯ ฆนฺเต ทาสกมฺมุกระ อุปาทย สพฺเพ
 อุกฺโกสฺนตฺตีติ ฯ อหํ อานนฺุท สงฺคามํ โอตินฺุณนทตฺถิสฺสิโส สงฺคามํ โอตินฺุณนทตฺถินฺุทึ ทึ
 จตฺถุทึ ทิสฺสาทึ อาคเต สเร สทฺตีตุํ ภาโร ตถเวว พฺพหิปี ทฺยสฺสิเสทึ กถิตกถานํ สทฺนํ นาม
 มยฺหํ ภาโรติ วตฺวา อตฺตทานํ อารพฺภา ฆมฺมํ เทเสนฺุโต นาควคฺคเต อิมํ คาถา อภาสิ ฯ
 (ธมฺมปทฺฐกถาย สตฺตโม ภาโค/หน้า ๑๓๖ - ๑๓๗)

แปล โดยอรรถ

๒.	อหํ นาโคว สงฺคาม	จาปาโต ปตฺติตํ สรํ
	อติวากุยกํ ติตฺติกุชิสฺสํ	ทุสฺสึโล ทิ พทฺทชฺชโน ๑
	ทนต์ นยฺนติ สมิติ	ทนต์ ราชานิรุหฺติ
	ทนต์ เสฏฺโฐ มนุสฺเสสฺสุ	โยติวากุยกํ ติตฺติกุชฺติ
	วรมสฺสตรา ทนต์	อาชานียา จ สินฺชวา
	กฺุณฺชวา จ มหฺนาคา	อตฺตทนต์โต ตโต วรฺนติ ๑

ตตถ นาโควาติ ทตถึ วีย ๑ จาปาโต ปตฺติตฺตติ ทนต์โต มุตฺตํ ๑ อติวากุยนฺติ
อฏฺฐอนริยไวหารวเสน ปวตฺตํ วิตฺติกฺกวมวจนํ ๑ ติตฺติกุชิสฺสนฺติ ยถา สงฺคามาวจโร สฺทนต์โต
มหฺนาคโค ชโม สตฺตติปฺปหาราทินํ จาปาโต มุจฺจิตฺวา อตฺตนิ ปตฺติเต สเร อวิทญฺญมาโน
ติตฺติกุชฺติ เอวเมว เอวรูปํ อติวากุยกํ ติตฺติกุชิสฺสํ สหิสฺสามิติ อตฺถโต ๑ ทุสฺสึโล ทิตฺติ อยํ ทิ
โลกิยมทฺทชฺชโน พทฺท ทุสฺสึโล อตฺตโน รุจฺจิเวเน วาจํ นิจฺจาเรตฺวา อฏฺฐมฺมฺนโต วิจฺรติ ตตถ
อริวาทนํ อชฺฉมฺเปกฺขนํ เม ภาโร ๑

สมิตินฺติ อุตฺตยฺนทํ ฝามฺนฺทลทํ สฺสึ ทิ มทฺทชฺชนํ คจฺฉนฺตนา ทนต์เมว โคณชฺชาติ
วา อสฺสชฺชาติ วา ยานเ โยเชตฺวา นยฺนติ ๑ ราชติ ตถารูปาเนว จานานิ คจฺฉนฺโต ราชปิ
ทนต์เมว อภิรุหฺติ ๑ มนุสฺเสสฺสุติ มนุสฺเสสฺสุปิ จตฺติ อริยมคฺเคทฺติ ทนต์ นิพฺพิเสวโน ว เสฏฺโฐ ๑
โยติวากุยนฺติ โย เอวรูปํ อติกฺกวมวจนํ ปฺนปฺปนํ วุจฺจมานํปิ ติตฺติกุชฺติ น ปฏฺิพฺรติ น
วิทญฺญติ เอวรูปํ ทนต์โต เสฏฺโฐติ อตฺถโต ๑ อสฺสตราติ วฝวาย คทฺรเมณ ชฺชาติ ๑
อาชานียาติ ยํ อสฺสทมฺมสฺสารถิ การณํ กาทเรติ ตสฺส ชฺชปฺปิ ชานนสมตฺถา ๑ สินฺชวาติ
สินฺชวาทฺเต ชฺชาติ อสฺสา ๑ มหฺนาคาติ กฺุณฺชรสงฺชชฺชาติ มทฺทชฺชโน ๑ อตฺตทนต์โตติ เอเต
อสฺสตรา วา สินฺชวา วา กฺุณฺชวา วา ทนต์วา ว วรรํ น อทนต์โย ปน จตฺติ อริยมคฺเคทฺติ
อตฺตโน ทนต์ตาย อตฺตทนต์โต นิพฺพิเสวโน อยํ ตโตปิ วรรํ สทฺเพทฺธิปิ เอเตทฺติ อุตฺตริตโรติ
อตฺถโต ๑ (รวมแปลทฎกถาย สตฺตโม ภาโค/หน้า ๑๓๗ - ๑๓๘)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงกับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

แปล มคธเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. อ.เรื่อง อันข้าพเจ้าให้พิสดารแล้ว ในกถาเป็นเครื่องพรรณนาซึ่งเนื้อความแห่งคาถา เบื้องต้น แห่งอัปมาทวารรค (วารคอันบัณฑิตกำหนดแล้วด้วยความไม่ประมาท) นั้นเทียว ฯ
 จริงอยู่ อ.คำนี้ ว่า อ.พระนางมาคันทียา ไม่อาจแล้ว เพื่ออันกระทำซึ่งกรรมอะไร ๆ แก่หญิง ท.
 มีพระนางสามารถดีเป็นประมุขเหล่านั้น คิดแล้วว่า อ.เรา จักกระทำ ซึ่งกรรมอันเราพึงกระทำ
 แก่พระสมณะ ผู้โคดม ดังนี้ ให้แล้ว ซึ่งสินจ้างแก่ชนผู้อยู่ในพระนคร ท. กล่าวแล้วว่า อ.ท่าน ท.
 กับด้วยประชุมแห่งบุรุษผู้เป็นทาสและกรรมกร ท. จงด่าแล้ว จงบริภาษแล้ว ซึ่งพระสมณะ
 ผู้โคดม ผู้เข้าไปสู่ภายในแห่งพระนครแล้ว จึงเที่ยวไปอยู่ ยังพระสมณะ ผู้โคดม นั้น ให้หนีไป
 ดังนี้ ฯ อ.ชนผู้มีทิวฎฐิต ท. ผู้ไม่เลื่อมใสแล้ว ในพระรัตนะ ท. สาม ติดตามแล้ว ซึ่งพระศาสดา
 ผู้เสด็จเข้าไปแล้ว สู่ภายในแห่งพระนคร ด่าอยู่ บริภาษอยู่ ด้วยเรื่องเป็นเครื่องด่า ท. ลีบ ว่า อ.ท่าน
 เป็นโจร ย่อมเป็น, อ.ท่าน เป็นพาล ย่อมเป็น, อ.ท่าน เป็นคนหลงแล้ว ย่อมเป็น, อ.ท่าน เป็นอูฐ
 ย่อมเป็น, อ.ท่าน เป็นโค ย่อมเป็น, อ.ท่าน เป็นลา ย่อมเป็น, อ.ท่าน เป็นสัตว์ผู้เกิดในนรก
 ย่อมเป็น, อ.ท่าน เป็นสัตว์ดิรัจฉาน ย่อมเป็น, อ.ภูมิเป็นที่ไปดี ย่อมไม่มีแก่ท่าน, อ.ภูมิเป็นที่ไป
 ชั่วสั้นเทียว อันท่านพึงหวังเฉพาะ ดังนี้ ฯ อ.พระอานนท์ ผู้มีอายุ พังแล้ว ซึ่งคำนั้น ได้กราบ
 ทูลแล้วซึ่งคำนี้ ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.ชนผู้อยู่ในพระนคร ท. เหล่านี้ ย่อมด่า ย่อมบริภาษ
 ซึ่งเรา ท., อ.เรา ท. ขอจงไป ในที่อื่น จากที่นี่ ดังนี้ กะพระศาสดา ฯ อ.พระศาสดา ตรัสถามแล้ว
 ว่า ดูกรอานนท์ อ.เรา ท. จะไป ในที่ไหน ดังนี้ ฯ อ.พระอานนท์ กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์
 ผู้เจริญ อ.เรา ท. จะไปสู่พระนครอื่น ดังนี้ ฯ อ.พระศาสดา ตรัสถามแล้วว่า ดูกรอานนท์
 ครั้นเมื่อมนุษย์ ท. ในพระนครนั้น ด่าอยู่ บริภาษอยู่, อ.เรา ท. จักไป ในที่ไหน อีก ดังนี้ ฯ
 อ.พระอานนท์ กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.เรา ท. จักไป สู่พระนครอื่น
 จากพระนครแม้นั้น ดังนี้ ฯ อ.พระศาสดา ตรัสถามแล้วว่า ดูกรอานนท์ ครั้นเมื่อมนุษย์ ท.
 ในพระนครนั้น ด่าอยู่ บริภาษอยู่, อ.เรา ท. จักไป ในที่ไหน อีก ดังนี้ ฯ อ.พระอานนท์

กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.เรา ท. จักไป สู่พระนครอื่น จากพระนครเมื่อนั้น
 ดังนี้ ๑ อ.พระศาสดา ตรัสแล้วว่า ดูกรอานนท์ อ.อันอันเรา ท. กระทำอย่างนี้ ย่อมไม่ควร, อ.อิทธิภ
 เกิดขึ้นแล้ว ในที่ใด ครั้นเมื่ออิทธิภนั้น ระบุแล้ว ในที่นั้นนั่นเทียว อ.อันอันเรา ท. ไปสู่ที่อื่น
 ย่อมควร, ดูกรอานนท์ ก็ อ.ชน ท. เหล่านั้น เหล่าไหน ย่อมดำ ดังนี้ ๑ อ.พระอานนท์ กราบทูล
 แล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.ชน ท. ทั้งปวง เข้าไปถือเอา ซึ่งทาสและกรรมกร ท. ย่อมดำ
 ดังนี้ ๑ อ.พระศาสดา ตรัสแล้วว่า ดูกรอานนท์ อ.เรา เป็นผู้เช่นกับด้วยช้างผู้ข้ามลงแล้วสู่สงคราม
 ย่อมเป็น, เหมือนอย่างว่า อ.อันอดทนซึ่งลูกศร ท. อันมาแล้ว แต่ทิศ ท. ลี เป็นนาระ แห่งช้าง
 ผู้ข้ามลงแล้วสู่สงคราม ย่อมเป็น ฉนใด, ชื่อ อ.อันอดกลั้นซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว อันชนผู้ทุศีล ท.
 แม้มากกล่าวแล้ว ท. เป็นนาระ ของเรา ย่อมเป็น ฉนนันเหมือนกัน ดังนี้ เมื่อจะทรงแสดง
 ซึ่งธรรม ปรรก ซึ่งพระองค์ ได้ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา ท. เหล่านี้ ในนาควรรค (วรรคอันบัณฑิต
 กำหนดแล้วด้วยช้างตัวประเสริฐ) (.....ดังนี้) อันข้าพเจ้า กล่าวแล้ว ในอัปมาทวรรคนั้น ๑

แปล โดยอรรถ

๒. เราจักอดกลั้นคำล่วงเกิน เหมือนช้างตัวประเสริฐ อดทน
 ลูกศรที่ตกจากแล่งในสงคราม ฉะนั้น เพราะชนเป็นอันมาก
 เป็นผู้ทุศีล ชนทั้งหลายย่อมนำสัตว์พาหนะที่ฝึกแล้ว ไปสู่ที่
 ประชุม พระราชา ย่อมทรงสัตว์พาหนะที่ฝึกแล้ว บรรดามนุษย์
 บุคคลใด ย่อมอดกลั้นคำล่วงเกินได้ บุคคลนั้น เป็นผู้ฝึกแล้ว
 จัดเป็นผู้ประเสริฐสุด ม้าอัสตริกดี ม้าสินธพตัวอาชาไนยก็ดี
 ช้างมหานาคชนิดกฤษกรดี ที่ฝึกแล้ว จัดว่าเป็นสัตว์ประเสริฐ
 ส่วน บุคคลผู้ฝึกตนแล้ว ย่อมประเสริฐกว่าสัตว์พาหนะมีม้า
 อัสตรเป็นต้นเหล่านั้น ๑

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **นาโค** แปลว่า เหมือนช้าง ๑ สองบทว่า **จาปาโต** ปติตี
 ความว่า พ้นจากธนู ๑ บทว่า **อติวากุ** ความว่า ซึ่งคำล่วงเกินที่เป็นไปด้วยอำนาจโวจารอัน

มีไชของพระอริยะ ๘ ประการ^๓ ๑ บทว่า **ติติกุขิสฺส** เป็นต้น ความว่า ช้างมหานาคที่ฝึกหัดดีแล้ว เข้าสู่สงคราม เป็นสัตว์ทนต่อการประหารทั้งหลายมีการประหารด้วยหอกเป็นต้น ไม่พรั่นพรึงอยู่ ชื่อว่า ย่อมอดทนลูกศรที่ฟันจากแล่งตกลงที่ตน ฉนั้นใด เราก็จักอดกลั้น คือ จักทนทานคำล่วงเกินเห็นปานนี้ ฉนั้นนั้นเหมือนกัน ๑ บทว่า **ทุสฺสึโล หิ** เป็นต้น ความว่า เพราะมหาชนชาวโลกนี้ เป็นอันมาก เป็นผู้ทุศีล คือ เที้ยวเปล่งถ้อยคำเลียดสี ตามอำนาจความชอบใจของตน ความอดกลั้น คือ ความวางเฉยในคำล่วงเกินนั้น เป็นภาระของเรา ๑ บทว่า **สมิตฺติ** เป็นต้น ความว่า จริงอยู่ ชนทั้งหลายเมื่อจะไปสู่ท่ามกลางมหาชน ในสถานที่สมาคมมีอุทยานหรือสนามกีฬา เป็นต้น ย่อมเที้ยมโคหรือม้าที่ฝึกแล้วเท่านั้นที่ขานนำไป (สู่ที่ประชุมนั้น) ๑ บทว่า **ราชา** เป็นต้น ความว่า แม้พระราชา เมื่อจะเสด็จไปสู่ที่เห็นปานนั้นนั้นแหละ ย่อมทรงเฉพาะสัตว์พาหนะตัวที่ฝึกแล้ว ๑ บทว่า **มนุสฺเสสฺส** เป็นต้น แม้บรรดามนุษย์ บุคคลผู้ฝึกแล้วด้วยอริยมรรค ๔ คือ ผู้สิ้นพโยคแล้วเท่านั้น จัดเป็นผู้ประเสริฐสุด ๑ ข้อว่า **โยติวากุญฺ** เป็นต้น ความว่า บุคคลใด ย่อมอดกลั้น คือไม่ได้ตอบ ได้แก่ ไม่ได้เดือดร้อน ถึงคำล่วงเกินเห็นปานนี้ แม้ที่เขากล่าวแล้วซ้ำซากอยู่ บุคคลเห็นปานนี้ เป็นผู้ฝึกแล้ว จัดเป็นผู้ประเสริฐสุด ๑ ม้าที่เกิดจากแม่ม้าโดยพ่อลา ชื่อว่า ม้าอัสดร ๑ บทว่า **อาชานียา** ความว่า ตัวที่สามารถจะพลันรู้เหตุที่นายสารถิผู้ฝึกม้าให้กระทำ ๑ ม้าที่เกิดที่แคว้นสินธุ (ลุ่มแม่น้ำสินธุ) ชื่อว่า ม้าสินทร ๑ ช้างสำคัญที่เรียกว่ากุญชร ชื่อว่า ช้างมหานาค ๑ บทว่า **อดตทนต์โต** เป็นต้น ความว่า ม้าอัสดรก็ดี ม้าสินทรก็ดี ช้างกุญชรก็ดี เหล่านั้น เฉพาะที่ฝึกแล้วเป็นสัตว์ประเสริฐ ที่ยังไม่ได้ฝึก หาประเสริฐไม่ ส่วนบุคคลใด ชื่อว่า ฝึกตนแล้ว เพราะความที่ตนเป็นผู้ฝึกแล้วด้วยอริยมรรค ๔ คือ ผู้สิ้นพโยคแล้ว บุคคลนี้ ย่อมเป็นผู้ประเสริฐกว่าสัตว์พาหนะมีม้าอัสดรเป็นต้นแม้นั้น คือ ย่อมเป็นผู้ยิ่งยวดกว่าสัตว์พาหนะมีม้าอัสดรเป็นต้นเหล่านั้นแม้ทั้งหมด ๑

^๓ อริยโฆหาร ๘ ประการ คือ ความเป็นผู้พูดในสิ่งที่ไม่ได้เห็นว่าได้เห็น ๑ ในสิ่งที่ไม่ได้ฟังว่าได้ฟัง ๑ ในสิ่งที่ไม่ได้ทราบว่าได้ทราบ ๑ ในสิ่งที่ไม่ได้รู้ว่าได้รู้ ๑ ในสิ่งที่ไม่ได้เห็นว่าได้เห็น ๑ ในสิ่งที่ได้ฟังว่าได้ฟัง ๑ ในสิ่งที่ได้ทราบว่าได้ทราบ ๑ ในสิ่งที่ได้รู้ว่าได้รู้ ๑ (พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย เล่มที่ ๑๕ หน้า ๒๔๓)